

6. Primjene ponude i potražnje

Primjene ponude i potražnje

Predavanje iz Osnova ekonomije

- teorija ponude i potražnje može dati odgovore na brojna važna pitanja, ali je pri tome nužno znati koliko ponuda i potražnja reagiraju na promjene cijena
- tržišta luksuznih i tržišta fiksnih dobara potpuno drugačije reagiraju na promjene cijena
- takve se pojave izražavaju pojmom elastičnosti koja predstavlja način kvantificiranja koliko su ponuda i potražnja osjetljive na promjene cijena

Elastičnost potražnje na cijenu

- elastičnost potražnje na cijenu, odnosno cjenovna elastičnost, mjeri koliko se mijenja količina traženog dobra kada se mijenja njegova cijena
- cjenovna elastičnost predstavlja postotnu promjenu tražene količine podjeljenju s postotnom promjenom cijene
- kada je cjenovna elastičnost nekog dobra visoka, kažemo da to dobra ima elastičnu potražnju, što znači da tražena količina snažno reagira na promjene cijene

- kada je cjenovna elastičnost nekog dobra niska, kažemo da je potražnja za tim dobrom neelastična, odnosno tražena količina tog dobra neznatno reagira na promjene cijena
- nužna dobra su neelastična, luksuzna su elastična
- dobra koja imaju izravne supstitute imaju elastičniju potražnju (vrste mesa)
- za neka je dobra elastičnost potražnje veća kada je promatramo u dugom roku

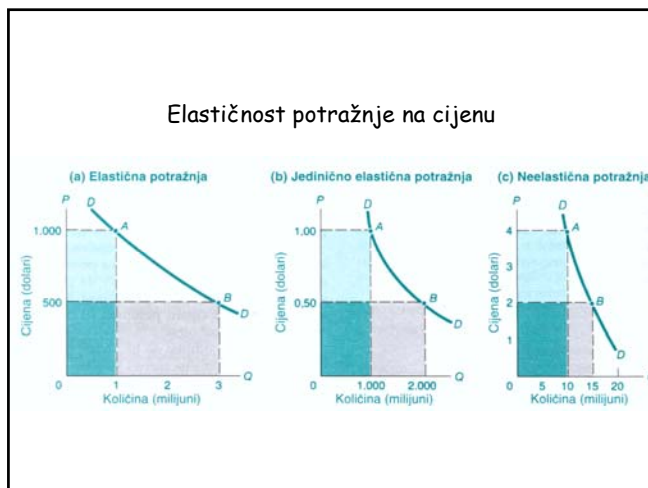
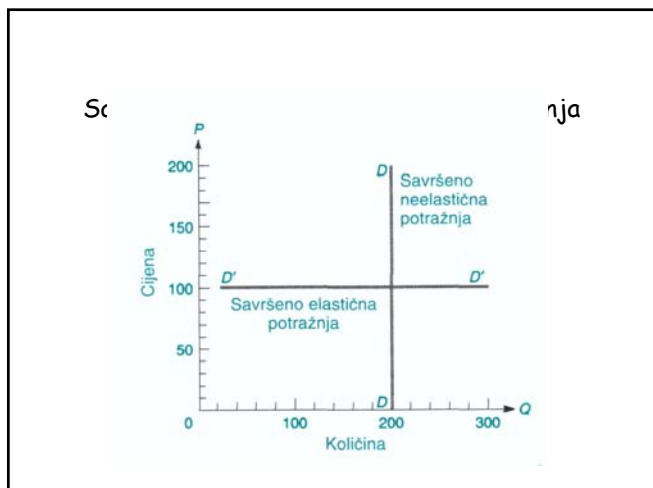
- elastičnost je moguće izračunati ukoliko je moguće opaziti koliko se promijeni tražena količina kad se promijeni cijena
- koeficijent cjenovne elastičnosti se izračunava na sljedeći način \Rightarrow

$E_D = \text{postotna promjena tražene količine} / \text{postotna promjena cijene}$

- kada 1% promjene cijene izazove više od 1% promjene tražene količine tada govorimo o potražnji elastičnoj na cijenu

- kada 1% promjene cijene izazove manje od 1% promjene tražene količine tada govorimo o potražnji neelastičnoj na cijene
- jedinična elastičnost potražnje je poseban slučaj koji se javlja kada je postotna promjena količine potpuno jednaka postotnoj promjeni cijene

6. Primjene ponude i potražnje

Koeficijent elastičnosti

Brojčano izražavanje koeficijenta elastičnosti

Q	ΔQ	P	ΔP	$\frac{(Q_1 + Q_2)}{2}$	$\frac{(P_1 + P_2)}{2}$	$E_p = \frac{\Delta Q}{(Q_1 + Q_2)/2} + \frac{\Delta P}{(P_1 + P_2)/2}$
0	10	6	2	5	5	$\frac{10}{5} + \frac{2}{5} = 5 > 1$
10	10	4	2	15	3	$\frac{10}{15} + \frac{2}{3} = 1$
20	10	2	2	25	1	$\frac{10}{25} + \frac{2}{1} = 0.2 < 1$
30		0				

- Elastičnost i prihod**
- važna primjena elastičnosti je da pokaže hoće li povećanje cijena smanjiti ili povećati prihode proizvođača
 - temeljno pitanje je hoće li povećane cijene nadoknaditi smanjenu potražnju
 - ukupni prihod je po definiciji jednak umnošku cijene i količine, te ukoliko je poznata cjenovna elastičnost potražnje, biti će poznato i što će se dogoditi s ukupnim prihodom

1. kada je potražnja neelastična na cijenu, smanjenje cijene smanjuje ukupni prihod \Rightarrow dobro vrijeme je loše za poljoprivrednike;
2. kada je potražnja elastična na cijenu, smanjenje cijene povećava ukupni prihod;
3. u graničnom slučaju jedinične elastičnosti potražnje, smanjenje cijene ne dovodi do promjene ukupnog prihoda

- Elastičnost ponude na cijenu**
- elastičnost ponude na cijenu je moguće definirati kao odgovor količine dobra koje se nudi na njegovu tržišnu cijenu
 - elastičnost ponude na cijenu mjeri postotnu promjenu ponuđene količine podijeljenu postotnom promjenom cijene
 - granični slučaj savršeno neelastične ponude ili okomite krivulje ponude je u slučaju kada je ponuđena količina savršeno fiksna bez obzira na ponuđenu cijenu

6. Primjene ponude i potražnje

- oprečni slučaj beskonačno elastične ponude ili vodoravne krivulje ponude nastaje u slučaju kada neznatan pad cijene uzrokuje pad ponuđene količine na nulu, dok neznatno povećanje cijene uzrokuje beskonačno veliku ponudu
- između tih ekstrema je ponuda elastična ili neelastična, ovisno o tome da li je postotna promjena veličine veća ili manja od postotne promjene cijene
- i ovdje možemo pretpostaviti slučaj jedinične elastičnosti ponude nekog dobra

- definicije cjenovnih elastičnosti ponude i potražnje su iste uz jednu razliku \Rightarrow reakcija ponude na povećanu cijenu je pozitivna, dok je reakcija potražnje negativna
- koeficijent cjenovne elastičnosti ponude se izračunava na sljedeći način \Rightarrow

$$E_s = \text{postotna promjena ponuđene količine} / \text{postotna promjena cijene}$$

- glavni faktor koji određuje elastičnost ponude je lakoća kojom se može povećati proizvodnja u skladu s porastom cijena, te vrijeme koje stoji ponuđačima na raspolaganju za povećanje proizvodnih kapaciteta
- proizvođači koji mogu lako i brzo povećati opseg proizvodnje imaju elastičnu cjenovnu ponudu, dok oni kojima to nije jednostavno i zahtjeva više vremena imaju neelastičnu ponudu

Primjena analize ponude i potražnje

- koristeći analizu ponude i potražnje moguće je utvrditi utjecaj povećanja poreza na cijenu i traženu količinu proizvoda, utjecaj zakonom propisanih cijena na tržišnu ravnotežu te analizirati ekonomiku poljoprivrede
1. pod rasprostiranjem poreza podrazumijeva se konačni ekonomski učinak ili teret poreza
- rasprostiranje poreza se definira utjecajem na cijene i količine u ravnoteži ponude i potražnje

- porez će pretežno pasti na teret potrošača ili na teret proizvođača ovisno o relativnim elastičnostima potražnje i ponude
 - u pravilu, porez pada na teret potrošača ako je potražnja neelastična u odnosu na ponudu
 - porez se svaljuje na teret proizvođača ako je ponuda relativno neelastičnija od potražnje
2. države se povremeno upliću u tokove konkurencijskih tržišta postavljanjem maksimalnih plafona ili minimalnih podova na cijene

- plafoni uglavnom dovode do viška potražnje dok podovi dovode do viška ponude što rezultira iskrivljenošću tržišnih odnosa i neefikasnostima
3. unaprjeđenja tehnologije u poljoprivredi omogućuju brzi rast ponude dok istovremeno potražnja za hranom raste sporije od porasta dohotka
- iz tog razloga se stalno smanjuju cijene prehrambenih proizvoda na slobodnim tržištima, te države u svrhu očuvanja dohodaka poljoprivrednika primjenjuju brojne različite programe, kao npr. ograničenje usjeva i sl.